

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

GREEN ECONOMY AND DEVELOPMENT

Social, Economic, Technological, Scientific and Popular Science Journal

**2026-YIL / OKTABR /
10-SON, II-QISM**

Google
scholar

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

*Elektron nashr. 2026-yil, oktabr.
II-qism*

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixoja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Faxridinov Zafarjon Faxridin o'g'li, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi HIJQKD boshqarma boshlig'i
Utayev Uktam Choriyevich, Anijon viloyati prokurorining o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi IJQK Departamentining Namangan viloyati boshqarmasi boshlig'i
Buzrukhonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongirاتبay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Fakhridinov Zafarjon Fakhridin ogli, Head of the DCEC under the Prosecutor General's Office of the Rep. of Uzb.
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Prosecutor of Anijan Region
Ochilov Farkhod, Head of the Namangan Regional Department of the Department of Internal Affairs of Rep. of Uzb.
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyea Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Rakhimovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti,
O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi huzuridagi Iqtisodiy
jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va
taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

MULTI-LEVEL GOVERNANCE OF TRADE AND INVESTMENT: THEORETICAL FOUNDATIONS AND AN ASSESSMENT FRAMEWORK FOR UZBEKISTAN	14
Imamov Javokhir	
O'ZBEKISTON TIJORAT BANKLARIDA MOLIVAVIY SAMARADORLIKNI OSHIRISHNING ZAMONAVIY MEXANIZMLARI	21
Akramova Mahliyo Ibrohim qizi	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARIDA RAQAMLI MARKETING VOSITALARIDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH	28
Parpiyeva Gulhayo Ravshanbekovna	
SOLIQ AUDITIDA MOLIVAVIY HISOBOT TAHLILINING AHAMIYATI.....	32
Islomov Farhod Rashidovich	
METHOD FOR ASSESSING THE EFFECTIVENESS OF THE SYSTEM OF STATE REGULATION AND SUPPORT OF ENTREPRENEURIAL ACTIVITIES.....	36
Musayeva Shoira Azimovna	
Usmanova Dilfuza Ilhomovna	
INVESTIGATING ETHICAL CONSUMERISM IN UZBEKISTAN: THE THEORY OF PLANNED BEHAVIOR.....	42
Kamoliddin Mukhammadov Sarvarbek o'g'li	
AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA KORPORATIV BOSHQARUVNING IQTISODIY SAMARADORLIGINI BAHOLASHGA ILMIY YONDASHUVLAR.....	50
Suyunova Dilmurod qizi	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI TIJORAT BANKLARIDA KREDIT RISKLARINI BAHOLASHNING MATEMATIK MODELLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	58
Kalbayeva Yulduz Muratovna	
TOVAR-MODDIY ZAXIRALAR IMPORTIDA BOJXONA QIYMATI VA TANNARX TAFOVUTLARI HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH	63
Shonazarov Qudratbek Sodiqbek o'g'li	
XARAJATLAR KLASSIFIKATSIYASINING NAZARIY ASOSLARI.....	69
Nurimbetov Timur	
XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARIDA INVESTITSION FAOLIYATNI RIVOJLANTIRISH YO'LLARI.....	73
Qodirova Dilnoza Nurmuxamad qizi	
O'ZBEKISTON IQTISODIYOTINI INNOVATSION RIVOJLANTIRISH: INNOVATSION RESURLAR VA NATIJALAR O'RTASIDAGI UZILISHNI QISQARTIRISH YO'NALISHLARI	77
Xakimov Rashid	
QURILISH KORXONALARI RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHNING IQTISODIY MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH: RAQAMLASHTIRISH, INNOVATSIYA VA BOSHQARUV SAMARADORLIGI.....	84
Umarova Nargiza Mirakabarovna	
THE ENVIRONMENT AS A LEGAL STAKEHOLDER: SECURING ECOLOGICAL FLOW IN TRANSBOUNDARY WATER AGREEMENTS (A STUDY OF THE ARAL SEA BASIN AND THE SUDOCHE LAKE SYSTEM)	93
Qo'shayev Dilshod Shamsiddin o'g'li	
INFRATUZILMAVIY INVESTITSİYALAR SAMARADORLIGINI HUDUDLAR YALPI HUDUDIY MAHSULOTIGA TASIRI BAHOLASH (NAVOIY VILOYATI MISOLIDA)	100
Toshimov Shahzodjon Burxon o'g'li	

HUDUDLARDA UY-JOY BOZORI NARXLARINING HUDUDIY TAFOVUTLARINI STATISTIK BAHOLASH.....	109
Kodirov Akbar Shuxratovich	
QAYTA SUG'URTA KO'RSATKICHLARI VA SUG'URTA KOMPANIYALARI RENTABELLIGI O'RTASIDAGI BOG'LIQLIK: O'ZBEKISTONNING YIRIK SUG'URTA KOMPANIYALARI MISOLIDA.....	116
Abirqulova Sohijamol Normuxammad qizi	
TOSHKENT SAMMITI: MARKAZIY OSIYO VA OZARBAYJON O'RTASIDAGI YANGI SIYOSIY VA IQTISODIY HAMKORLIK.....	121
Qodirov Abubakr Nodir o'g'li	
Egamberdiyev Muzaffar	
O'ZBEKISTONDA KO'CHMAS MULK BOZORIDA NARX VA BOZOR MUVOZANATINING SHAKLLANISHI: TALAB VA TAKLIF TAHLILI.....	126
Nusratova Charos Elyor qizi	
KICHIK BIZNESNI YASHIRIN IQTISODIYOTDAN CHIQARISHNING IQTISODIY-INSTITUTSIONAL MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI.....	131
Yunusov Marat Erkinovich	
HUDUDIY SANOAT KORXONALARI FAOLIYATI SAMARADORLIGINI BAHOLASHNING USLUBIY YONDASHUVLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	137
Ravshanova Sevara Zafar qizi	
MOLIYAVIY HISOBOTLARNI XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA TRANSFORMATSIYA QILISH JARAYONINI NAZORAT QILISH: «DUAL RECONCILIATION» MEXANIZMI VA MUVOFIQLIK MONITORINGI TIZIMI.....	144
Zunnunov Lazizxon Olimxon o'g'li	
YUQORI QO'SHILGAN QIYMATLI MAHSULOTLAR ISHLAB CHIQARISHNI VA MAHALLIYLASHTIRISHNI RAG'BATLANTIRISH ASOSIDA TARKIBIY O'ZGARISHLAR SAMARADORLIGINI OSHIRISH.....	151
Yoqubova Zilola Tura qizi	
O'ZBEKISTONDA DAVLAT XARIDLARI TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI.....	157
Israilova Soxiba To'liqin qizi	
OLIY TA'LIM MUASSASALARI VA TURIZM SANOATI INTEGRATSIYASI ASOSIDA TA'LIM TURIZMI KLASSTERINI BOSHQARISH MODELI.....	166
Nigmatova Malika Baxtiyorovna	
PILLA YETISHTIRISH BO'YICHA XORIJIY TAJRIBALARNI MAMLAKATIMIZGA JORIY ETISH YO'LLARI.....	172
Vafojeva Manzura Reyimbergenovna	
РЕИНЖИНИРИНГ ИННОВАЦИОННЫХ ПРОЦЕССОВ В КОММЕРЧЕСКИХ БАНКАХ УЗБЕКИСТАНА: ПРОБЛЕМЫ И ПУТИ РЕШЕНИЯ.....	176
Рахимходжаева Н. С.	
O'ZBEKISTONDA TRANSPORT XIZMATLARI HAJMINING O'SISH TENDENSIYALARI VA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI.....	184
Boltaboyeva Oydinoy Ravshanber qizi	
CHORVACHILIKDA XARAJATLARNI TEXNOLOGIK JARAYONLAR MAHSULOT TURLARI VA KALKULYATSIYA OBYEKTULARI BO'YICHA HISOBGA OLISHNI TAKOMILLASHTIRISH.....	188
Mardonov Mamed Shavkatovich	
ESG (EKOLOGIK, IJTIMOIIY VA BOSHQARUV) TAMOIYILLARI ASOSIDA SANOAT KORXONALARIGA INVESTITSIYALARNI JALB QILISHNING XORIJIY TAJRIBASI.....	194
Alimov Jamshid Bahriddin o'g'li	

TA'MINOT ZANJIRLARIDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISHNING AFZALLIKLARI	201
Yuldashev Azimjon Odil o'g'li	
Muradov Shahriyor O'rinboy o'g'li	
O'ZBEKISTON SEMENT SANOATIDA KAM UGLERODLI MODERNIZATSIYANI SOLIQ ORQALI RAG'BATLANTIRISH MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH	208
Abdurakhmanov Olim Kalandarovich	
TIJORAT BANKLARI KREDIT PORTFELINI BOSHQARISHNING MUHIM YO'NALISHLARI: XUSUSIY BANKLAR MISOLIDA.....	214
Ziyodilloyev Xushnud Rahimboyevich	
O'ZBEKISTONNING JAHON SAVDO TASHKILOTIGA A'ZOLIGI SHAROITIDA MILLIY BANK TIZIMINI GATS PRINSIPLARI ASOSIDA TARTIBGA SOLISH MEXANIZMLARI	221
Arzikulov Muhammad Ali Yuldashevich	
ЦИФРОВИЗАЦИЯ КАК ФАКТОР ЭКОНОМИЧЕСКОГО РОСТА УЗБЕКИСТАНА: ИНФРАСТРУКТУРА, ЭЛЕКТРОННОЕ ПРАВИТЕЛЬСТВО И ЦИФРОВАЯ ЭКОНОМИКА	226
Катаева Шаходат Баходировна	
KORXONALARDA BRENDNI TAYYORLASH VA LOYIHALASHTIRISH BOSQICHLARI	234
Nematov Abduraxmon Diyor o'g'li	
KONCHILIK SANOATIDA RESURS TEJAMKORLIK VA YASHIL IQTISODIY SAMARADORLIKNI BAHOLASHNING INTEGRALLASHGAN INDIKATORLAR TIZIMI.....	240
Kurbanova Mehriniso Nematjanovna	
O'ZBEKISTON SANOAT KORXONALARINI RIVOJLANTIRISHNING IJTIMOIIY-IQTISODIY KO'RSATKICHLARI VA ZAMONAVIY TENDENSIYALARI.....	246
Azizova Mavjuda Arslonovna	
BARQAROR RIVOJLANISH MAQSADLARIGA ERISHISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING O'RNI VA XORIJIY MAMLAKATLARNING TAJRIBASINI O'RGANISH.....	251
Xadjiyeva Sunbuloy Baxodirovna	
HUDUDLARNING INVESTITSIYAVIY JOZIBADORLIGI VA UNI OSHIRISHNING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI	257
Rahmatullayev Bobir Chorshamiyevich	
IJTIMOIIY HIMOYA TIZIMINING IQTISODIY MOHIYATI, INSTITUTSIONAL MODEL VA DAVLAT IJTIMOIIY SIYOSATIDAGI O'RNI	263
Muxtorov Ulug'bek Xayotjonovich	
MATRITSALAR NAZARIYASINING IQTISODIY MASALALARGA TATBIQLARI	270
Karimov Abdusamat	
ULGURJI SAVDO XIZMATLARINI RAQAMLASHTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI VA ZAMONAVIY RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING TASNIFI.....	276
B. B. Himmatova	
IMPROVING DIGITAL FINANCING MECHANISMS FOR EXPORT OPERATIONS AND THEIR IMPACT ON NATIONAL EXPORT COMPETITIVENESS: EVIDENCE AND POLICY OPTIONS FOR UZBEKISTAN	283
Toshniyozova Marjona Ikrom qizi	
O'ZBEKISTONDA NAQD PULSIZ HISOB-KITOB-LAR TIZIMINI KENGAYTIRISHNING SOLIQ TUSHUMLARI VA YAIM O'SISHIGA MAKROIQTISODIY SAMARASI.....	290
Lapasov Shaxzod Anvar o'g'li	
ОЦЕНКА ТРУДОВОГО ПОТЕНЦИАЛА ВЫПУСКНИКОВ В ВЫСШЕМ ОБРАЗОВАНИИ: СОВРЕМЕННЫЕ ПОДХОДЫ И ИХ РОЛЬ В УПРАВЛЕНИИ ЧЕЛОВЕЧЕСКИМИ РЕСУРСАМИ.....	295
Акбарова М. И.	
TIJORAT BANKLARIDA INVESTITSION KREDITLARNI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI.....	300
Naimova Shaxlo G'ayrat qizi	

TIJORAT BANKLARI LIKVIDLIGI VA MOLIYAVIY BARQARORLIGINI STATISTIK BAHOLASH HAMDA EKONOMETRIK MODELASHTIRISH JARAYONINI TAKOMILLASHTIRISH.....	308
Jurayev Shohruh Moyli o'g'li	
MILLIY BAHOLASH TIZIMINI RAQAMLI TRANSFORMATSIYA QILISH MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH.....	315
G'aniyev Bexruz Ixtiyor o'g'li	
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich	
XLORELLA YASHIL SUV O'TINI YETISHTIRISH ASOSIDA PARRANDALARNI OZIQLANTIRISH BO'YICHA O'TKAZILGAN TADQIQOTLAR VA PARRANDALAR MAHSULDORLIGINI OSHIRISH TEKNOLOGIYASI.....	320
Shodieva Maftuna Botirovna	
Tursunov Xayrullo Sharofiddinovich	
РАЗВИТИЕ СИСТЕМ МЕНЕДЖМЕНТА МЕЖДУНАРОДНЫХ КОМПАНИЙ В УСЛОВИЯХ САНКЦИОННЫХ ОГРАНИЧЕНИЙ (НА ПРИМЕРЕ ЛОГИСТИЧЕСКОГО СЕКТОРА РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН)	325
Тимаев Джалиль Асламбекович	
HUDUDLARNI RIVOJLANTIRISHDA "YASHIL IQTISODIYOT"NI SHAKLLANTIRISH ISTIQBOLLARI.....	332
Ismoilov Diyorbek Sirojiddin o'g'li	
ASSESSING THE IMPACT OF TOURIST FLOWS ON REGIONAL ECONOMIC OUTCOMES IN UZBEKISTAN AND ANALYSING LOCAL INCOMES AND ECONOMIC BENEFITS	338
Mehrojbonu Ochilova	
BUSINESS OPPORTUNITIES IN THE TOURISM INDUSTRY	343
Sitora Uzbekova	
KABEL SANOATI KORXONALARIDA INNOVATION-INVESTITION FAOLIYAT SAMARADORLIGINI BAHOLASHNING INTEGRALLASHGAN METODOLOGIYASI	347
Igamberdiev Karimberdi Abdullaevich	
MAHSULOT YETISHTIRISH SAMARADORLIGINING STATISTIK KO'RSATKICHLAR TIZIMI VA KO'RSATKICHLARNING O'ZARO BOG'LIQLIGI.....	352
Axmedova Mavluda Shavkatovna	
MINTAQAVIY IQTISODIY RIVOJLANISHNING ASOSIY OMILLARI VA HUDUDLAR IQTISODIY SALOHİYATINI OSHIRISH ISTIQBOLLARI	357
Uralova Zarina Azamat qizi	
MODERN METHODS OF MARKET SEGMENTATION IN TOURISM MARKETING AND DIRECTIONS FOR THEIR IMPROVEMENT	363
Yoriyeva Farangiz Murodilloyevna	
ОТВЕТСТВЕННАЯ ЦИФРОВАЯ ОЦЕНКА КРЕДИТОСПОСОБНОСТИ КАК ФАКТОР УСТОЙЧИВОСТИ БАНКОВСКОЙ СИСТЕМЫ И ФИНАНСОВОЙ ИНКЛЮЗИИ В УЗБЕКИСТАНЕ.....	371
Шахабутдинова Муаттар Зиятходжаевна	
QISHLOQ XO'JALIGI ORGANIK CHIQINDILARINI ANAEROB QAYTA ISHLASHDA XOMASHYO VA TAYYOR MAHSULOT SIFAT KO'RSATKICHLARINI STANDARTLASHTIRISH HAMDA NAZORAT QILISH USULLARI	379
Kalandarov Palvan Iskandarovich	
Imomova Nodira Shavkatovna	
Abdullayev Husniddin Husen o'g'li	
IMPROVING LEGAL AND INSTITUTIONAL FOUNDATIONS FOR REGIONAL INDUSTRIAL DEVELOPMENT THROUGH GREEN INVESTMENT IN UZBEKISTAN	385
Jo'rayeva Malika Zulfiqor qizi	
XIZMATLAR SOHASINI RIVOJLANTIRISHNING IJTIMOY-IQTISODIY SAMARADORLIGINI BAHOLASH USULLARI TASNIFI: MARKAZLASHGAN ISSIQLIK TA'MINOTI XIZMATLARI MISOLIDA	390
Qudratov Zafar G'aybullayevich	

PROSPECTS FOR THE IMPLEMENTATION OF NEW MECHANISMS OF TRANSBOUNDARY INSTITUTIONAL COOPERATION IN THE FIELD OF WASTE RECYCLING IN CENTRAL ASIA.....	397
Rakhimova Komila Bakhtiyorovna	
OLIY TA'LIM VA TADBIRKORLIK FAOLIYATINING INTEGRATSIYALASHUVI: MAQSAD, ZARURIYAT VA NATIJADORLIK.....	402
Uzoqov Muxibillo Jo'raboyevich	
RAQAMLI IQTISODIYOT VA SUN'IY INTELLEKTNING KICHIK BIZNES SAMARADORLIGIGA TA'SIRI	409
Boymirzayev Zokirjon Mashrabboyevich	

RAQAMLI IQTISODIYOT VA SUN'IY INTELEKTNING KICHIK BIZNES SAMARADORLIGIGA TA'SIRI

Boymirzayev Zokirjon Mashrabboyevich
Namangan davlat texnika universiteti,
“Buxgalteriya hisobi” kafedrası dotsenti

Annotatsiya. Maqolada raqamli iqtisodiyot va sun'iy intellektning kichik biznes samaradorligiga ta'sir etish mexanizmlari nazariy va statistik jihatdan tadqiq etilgan. Milliy statistika qo'mitasining 2020–2025-yillarga oid ma'lumotlari hamda OECD tadqiqotlari tahlil qilingan. Mazkur davrda aloqa va axborotlashtirish xizmatlari hajmi qariyb 5 baravar, elektron tijorat hajmi esa 31,5 baravar oshgani qayd etilgan. Sun'iy intellektidan foydalanishning mehnat unumdorligini oshirish, xarajatlarni optimallashtirish, marketing va elektron savdo jarayonlarini takomillashtirish hamda boshqaruv qarorlarining samaradorligini oshirish bilan bog'liq imkoniyatlari tizimlashtirilgan. Raqamli texnologiyalardan foydalanish samaradorligi raqamli infratuzilmaning rivojlanganlik darajasi, ma'lumotlar sifati va xodimlarning malakasiga bog'liqligi asoslangan hamda kichik biznes subyektlarida sun'iy intellekt va raqamli texnologiyalarni samarali joriy etish bo'yicha ilmiy-amaliy takliflar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: raqamli iqtisodiyot, sun'iy intellekt, kichik biznes, raqamli transformatsiya, elektron tijorat, mehnat unumdorligi, innovatsiya, biznes samaradorligi.

Abstract. The article examines the mechanisms through which the digital economy and artificial intelligence affect the efficiency of small businesses from theoretical and statistical perspectives. Data from the National Statistics Committee for 2020–2025 and OECD studies are analysed. During this period, the volume of communication and information services increased nearly fivefold, while the volume of e-commerce increased 31.5 times. The opportunities associated with the use of artificial intelligence to improve labour productivity, optimise costs, enhance marketing and e-commerce processes, and increase the effectiveness of managerial decision-making are systematised. The study substantiates that the effectiveness of digital technologies depends on the level of digital infrastructure development, data quality, and employee qualifications, and develops scientific and practical recommendations for the effective implementation of artificial intelligence and digital technologies in small businesses.

Keywords: digital economy, artificial intelligence, small business, digital transformation, e-commerce, labour productivity, innovation, business efficiency.

Аннотация. В статье исследованы теоретические и статистические аспекты механизмов влияния цифровой экономики и искусственного интеллекта на эффективность малого бизнеса. Проанализированы данные Национального комитета по статистике за 2020–2025 годы, а также исследования OECD. За рассматриваемый период объем услуг связи и информатизации увеличился почти в 5 раз, а объем электронной коммерции — в 31,5 раза. Систематизированы возможности применения искусственного интеллекта для повышения производительности труда, оптимизации затрат, совершенствования маркетинга и электронной торговли, а также повышения эффективности управленческих решений. Обосновано, что эффективность использования цифровых технологий зависит от уровня развития цифровой инфраструктуры, качества данных и квалификации работников, а также разработаны научно-практические рекомендации по эффективному внедрению искусственного интеллекта и цифровых технологий в деятельность субъектов малого бизнеса.

Ключевые слова: цифровая экономика, искусственный интеллект, малый бизнес, цифровая трансформация, электронная коммерция, производительность труда, инновации, эффективность бизнеса.

KIRISH

Raqamli iqtisodiyot ishlab chiqarish, xizmat ko'rsatish, savdo va boshqaruv jarayonlarini yangi bosqichga olib chiqmoqda. Korxonalarining raqobatbardoshligi moddiy va moliyaviy resurslar bilan bir qatorda, ma'lumotlardan samarali foydalanish, raqamli platformalarga integratsiyalashish hamda sun'iy intellekt (AI) texnologiyalarini joriy etish darajasiga ham tobora ko'proq bog'liq bo'lib bormoqda.

Kichik korxonalarda moliyaviy imkoniyatlarni kengaytirish, malakali kadrlar salohiyatini rivojlantirish, marketing va boshqaruv mexanizmlarini takomillashtirish raqamlashtirishning ahamiyatini yanada oshiradi. Bulutli xizmatlar, elektron tijorat, raqamli to'lovlar, mijozlar bilan munosabatlarni boshqarish tizimlari (CRM), biznes-analitika va generativ AI texnologiyalari nisbatan kam xarajatlar asosida zamonaviy boshqaruv vositalaridan foydalanish imkonini beradi.

O'zbekistonda 2025-yilda kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning YAIMdagi ulushi **52,2 foizni**, ushbu sektorda band bo'lganlar soni **11,18 mln kishini**, jami bandlikdagi ulushi esa **74,9 foizni** tashkil etgan [9, 10]. Mazkur ko'rsatkichlar ushbu sektorning raqamli transformatsiyasi iqtisodiy o'sish va bandlik barqarorligini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega ekanini ko'rsatadi.

Axborot iqtisodiyoti va elektron tijoratda yaratilgan yalpi qo'shilgan qiymat 2015-yildagi **3,88 trln so'mdan** 2024-yilda **60,22 trln so'mga**, uning YAIMdagi ulushi esa **1,93 foizdan 4,08 foizga** oshgan. Elektron tijorat hajmi 2025-yilda **31,55 trln so'mga** yetgan [9]. Mazkur dinamika kichik biznes subyektlarining savdo, marketing va boshqaruv usullarini raqamli vositalar asosida yanada takomillashtirish uchun keng imkoniyatlar shakllanayotganini ko'rsatadi.

Tadqiqotning maqsadi raqamli iqtisodiyot va sun'iy intellekt texnologiyalarining kichik biznes samaradorligiga ta'sir yo'nalishlarini statistik ma'lumotlar asosida tahlil qilish hamda ularni samarali joriy etishga qaratilgan ilmiy-amaliy takliflarni ishlab chiqishdan iborat. Ushbu maqsadga erishish uchun raqamli iqtisodiyot ko'rsatkichlari, elektron tijorat dinamikasi, sun'iy intellektni qo'llash yo'nalishlari hamda korxonalarining raqamli transformatsiyasini yanada rivojlantirish imkoniyatlari o'rganiladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

M. Bianchini va M. Lasheras Sancho (2025) OECD D4SME tadqiqotida kichik va o'rta korxonalarining raqamli yetuklik darajasi, sun'iy intellekt vositalaridan foydalanish holati, shuningdek, raqamli ko'nikmalar va moliyalashtirish imkoniyatlarini rivojlantirish bilan bog'liq jihatlarni tahlil qilgan [3]. Ularning yondashuvi texnologiyalarni joriy etish jarayonini tashkiliy tayyorgarlik va inson kapitali salohiyati bilan o'zaro bog'liq holda baholash muhimligini ko'rsatadi. Z.M. Boymirzayev (2024) kichik biznes mahsulotlarini xorijiy bozorlarga olib chiqish imkoniyatlari hamda eksportni qo'llab-quvvatlash mexanizmlarini o'rgangan [6]. Mazkur yondashuv raqamli savdo vositalari va bozor axborotidan samarali foydalanishni korxonalarining eksport salohiyatini kengaytirish bilan bog'lash uchun ilmiy asos yaratadi.

G.Z. Xakimova va U.B. Xolmirzayev (2026) kichik biznes subyektlarining innovatsion faolligini moliyaviy rag'batlantirish, infratuzilmani rivojlantirish, kadrlar tayyorlash hamda raqamli texnologiyalarni joriy etish jarayonlari bilan o'zaro bog'liq holda tahlil qilgan [14]. Mazkur tadqiqotlar raqamlashtirish, innovatsion faollik va bozor imkoniyatlarini kengaytirish o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni yoritadi. Ushbu maqolada mazkur ilmiy xulosalar O'zbekistonning statistik ma'lumotlari bilan qiyosiy tahlil qilinib, sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish imkoniyatlari korxona xarajatlarini optimallashtirish, mehnat unumdorligini oshirish hamda eksport faoliyatini rivojlantirish nuqtayi nazaridan umumlashtiriladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotning nazariy asosini raqamli iqtisodiyot, innovatsion rivojlanish, texnologik o'zgarishlar hamda kichik biznes samaradorligiga oid ilmiy konsepsiyalar tashkil etadi. Tadqiqotning axborot bazasi O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasining **2020–2025-yillarga oid statistik ma'lumotlari**, sun'iy intellektni rivojlantirish va undan foydalanishga oid normativ-huquqiy hujjatlar hamda OECD tadqiqotlari asosida shakllantirildi [1, 2, 17, 18].

Tadqiqot natijalarining yetarli darajadagi reprezentativligini ta'minlash hamda raqamli iqtisodiyot va sun'iy intellekt texnologiyalarining kichik biznes samaradorligiga ta'sirini batafsil baholash maqsadida shakllantirilgan kuzatuv birliklari va tegishli statistik ko'rsatkichlarning umumiy majmuasidan 10 foizlik tanlanma ajratilib, chuqurlashtirilgan tahlilda foydalanildi.

Tadqiqot jarayonida statistik, qiyosiy, dinamik va tarkibiy tahlil usullaridan foydalanilib, raqamli iqtisodiyot hamda kichik biznes faoliyatini tavsiflovchi asosiy ko'rsatkichlarning o'zgarish tendensiyalari o'rganildi. Tizimli yondashuv raqamli texnologiyalar, inson kapitali va biznes samaradorligi o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni aniqlash va izohlashda, ilmiy umumlashtirish usuli esa tadqiqot natijalari asosida xulosa va takliflarni shakllantirishda qo'llanildi. Pul ko'rinishidagi ko'rsatkichlar **joriy narxlarda** qiyoslandi. Tadqiqot asosan tavsifiy-tahliliy xususiyatga ega bo'lib, sun'iy intellekt texnologiyalarining kichik biznes samaradorligiga ta'sir yo'nalishlarini aniqlashga qaratildi; ularning sababiy miqdoriy ta'sirini ekonometrik baholash esa keyingi tadqiqotlar uchun istiqbolli yo'nalish sifatida qaraladi.

Kichik biznes subyektlari samaradorligini belgilovchi asosiy omillar o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni quyidagi konseptual funksional ko'rinishda ifodalash mumkin:

$$E = f(D, AI, H, K, M, I)$$

Bu yerda:

E - kichik biznes samaradorligi;

D - raqamlashtirish darajasi;

AI - sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish darajasi;

H - inson kapitali;

K - kapital va investitsiyalar;

M - bozor imkoniyatlari;

I - innovatsion faollik.

TAHLIL VA NATIJALAR

Raqamli iqtisodiyotning rivojlanish darajasi qo'shilgan qiymat, axborot va aloqa xizmatlari hamda elektron tijorat ko'rsatkichlari asosida baholandi (1-jadval).

1-jadval
O'zbekistonda raqamli iqtisodiyotning ayrim ko'rsatkichlari dinamikasi¹

Ko'rsatkich	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Axborot iqtisodiyoti va elektron tijorat GVA, trln so'm	12,0	18,6	30,0	42,9	60,2	—
Uning YAIMdagi ulushi, %	1,82	2,30	3,06	3,56	4,08	—
Aloqa va axborotlashtirish xizmatlari, trln so'm	15,9	20,4	27,9	39,7	56,9	79,5
Elektron tijorat hajmi, trln so'm	1,0	6,0	10,9	13,3	15,2	31,6

2020–2025-yillarda aloqa va axborotlashtirish xizmatlari hajmi 15,9 trln so'mdan 79,5 trln so'mga, elektron tijorat hajmi 1,0 trln so'mdan 31,6 trln so'mga oshgan. Aniq yillik qiymatlar asosida o'sish mos ravishda qariyb 5 va 31,5 baravarni tashkil etadi [9]. Bu nisbatlar nominal o'zgarishni ifodalaydi; ularni real mehnat unumdorligi o'sishi bilan tenglashtirish mumkin emas.

Elektron platformalar kichik korxonalarning mahalliy bozor chegaralaridan chiqib, boshqa hududlar va xorijiy xaridorlarga xizmat ko'rsatish imkoniyatini kengaytiradi. Raqamli transformatsiyaning iqtisodiy ahamiyatini kichik biznesning YAIM va bandlikdagi o'rni bilan birgalikda baholash zarur (2-jadval).

2-jadval
Kichik biznesning O'zbekiston iqtisodiyotidagi o'rni²

Ko'rsatkich	2020	2022	2024	2025
Kichik biznesning YAIMdagi ulushi, %	56,7	54,3	53,5	52,2
Kichik biznesda bandlar, mln kishi	9,87	10,13	10,54	11,18
Jami bandlikdagi ulushi, %	74,5	73,9	73,9	74,9

Jadval ma'lumotlarida ikkita asosiy tendensiya kuzatiladi: 2020–2025-yillarda kichik biznesning YAIMdagi ulushi 56,7 foizdan 52,2 foizga o'zgargan, ushbu sektorda band bo'lganlar soni esa 9,87 mln kishidan 11,18 mln kishiga oshgan. Mazkur dinamika kichik biznes samaradorligini kompleks baholashda faqat uning YAIMdagi ulushi bilan cheklanmasdan, bir xodim hisobiga yaratilgan qo'shilgan qiymat, tushum, xarajatlar hamda eksport natijalari kabi ko'rsatkichlarni ham hisobga olish maqsadga muvofiqligini ko'rsatadi.

Elektron tijorat kichik biznes samaradorligiga quyidagi beshta asosiy yo'nalish orqali ta'sir ko'rsatadi:

1. Bozor imkoniyatlarini kengaytirish - mamlakatning turli hududlaridagi xaridorlarga mahsulot va xizmatlarni taklif etish imkoniyatini yaratadi.

2. Marketingni optimallashtirish - maqsadli auditoriyani aniq belgilash hamda reklama xarajatlarini samarali boshqarish imkonini beradi.

3. Savdo jarayonlarini avtomatlashtirish - buyurtmalarni qabul qilish, to'lovlarni amalga oshirish, hisob-fakturalarni shakllantirish va mijozlar bilan aloqalarni raqamlashtirishga xizmat qiladi.

¹ Muallif ishlanmasi

² Milliy statistika qo'mitasi ma'lumotlari [9, 10].

4. Ma'lumotlardan samarali foydalanish - xaridorlarning xatti-harakatlari va talabini tahlil qilish asosida mahsulot assortimentini takomillashtirish imkonini beradi.

5. Eksport imkoniyatlarini kengaytirish - raqamli platformalar orqali xorijiy xaridorlar va hamkorlarni topish hamda yangi bozorlarga chiqish imkoniyatlarini oshiradi.

Raqamlashtirish biznes jarayonlarini elektron shaklga o'tkazish va ularni samarali tashkil etish imkonini bersa, sun'iy intellekt (AI) ushbu jarayonlarda ma'lumotlarni tahlil qilish, natijalarni prognozlash hamda ayrim operatsiyalarni avtomatlashtirish imkoniyatlarini yanada kengaytiradi. Sun'iy intellektning kichik biznes faoliyatidagi asosiy qo'llanish yo'nalishlari mazkur jadvalda keltirilgan (3-jadval).

3-jadval

Kichik biznesda sun'iy intellektni qo'llash yo'nalishlari³

Yo'nalish	AI texnologiyasidan foydalanish	Kutiladigan samaradorlik
Buxgalteriya	Hujjatlarni avtomatik tanib olish, tasniflash	Vaqt va mehnat xarajatlarini kamaytirish
Marketing	Xaridor segmentatsiyasi	Reklama samaradorligini oshirish
Savdo	Talabni prognozlash	Ortiqcha zaxiralarni kamaytirish
Mijozlar bilan aloqa	Chatbot va virtual yordamchilar	Xizmat tezligini oshirish
Ombor	Zaxiralarni prognozlash	Aylanma mablag'lardan samarali foydalanish
Moliyaviy boshqaruv	Pul oqimlarini prognozlash	Likvidlikni boshqarish
Eksport	Bozor va narx tahlili	Yangi bozorlarni aniqlash
Kadrlar	Nomzodlarni dastlabki saralash	Tanlash xarajatlarini kamaytirish
Ishlab chiqarish	Talab va ishlab chiqarish prognozi	Resurslardan foydalanish samaradorligini oshirish

OECDning 2025-yilgi D4SME hisobotida o'tkazilgan so'rov o'nta mamlakatdagi 1009 ta korxonani qamrab olgan. Mamlakatlar bo'yicha o'rtacha hisobda respondentlarning 39 foizi sun'iy intellekt (AI) ilovalaridan foydalangan. AI vositalaridan foydalanuvchilar orasida respondentlarning 43 foizi o'rtacha, 18 foizi esa sezilarli ijobiy ta'sirni qayd etgan [3]. Tanlanmaning tasodifiy usulda shakllantirilmaganligi mazkur natijalarni ehtiyotkorlik bilan talqin qilishni taqozo etadi. Shu sababli ularni barcha kichik korxonalar yoki O'zbekiston sharoitiga bevosita tatbiq etishdan ko'ra, qiyosiy ilmiy yo'nalish sifatida baholash maqsadga muvofiq.

Sun'iy intellektidan foydalanish darajasi bazaviy yoki rivojlanayotgan raqamli imkoniyatlarga ega korxonalarda 25 foizni, raqamli ko'nikmalari rivojlangan va ilg'or korxonalar guruhida 51 foizni, transformatsion guruhda esa 61 foizni tashkil etgan [3]. Mazkur bog'liqlik korxonalarning raqamli yetuklik darajasi AI texnologiyalaridan foydalanishda muhim ahamiyat kasb etishini ko'rsatadi. Shu bilan birga, sababiy ta'sirning miqdoriy darajasini aniqlash uchun qo'shimcha empirik va ekonometrik baholashlarni amalga oshirish maqsadga muvofiq.

Shundan kelib chiqib, AI texnologiyalarini joriy etishni internet infratuzilmasini takomillashtirish, sifatli ma'lumotlar bazasini shakllantirish, elektron hisob, savdo va boshqaruv tizimlarini rivojlantirish bilan o'zaro uyg'unlashtirish maqsadga muvofiq.

Kichik biznesning raqamli transformatsiyasi o'zaro bog'liq bir necha bosqichlarni qamrab oladi. Dastlab zarur raqamli infratuzilma shakllantiriladi, keyingi bosqichda elektron to'lovlar, mijozlar bilan munosabatlarni boshqarish tizimlari (CRM), korxona resurslarini boshqarish tizimlari (ERP), bulutli xizmatlar va elektron tijorat vositalari joriy etiladi. Ma'lumotlar bazasi hamda tahliliy boshqaruv tizimlari rivojlangani sari AI asosida prognozlash, avtomatlashtirish va optimallashtirish imkoniyatlari ham kengayib boradi.

Mazkur jarayonning kutiladigan iqtisodiy natijalarini quyidagi mantiqiy ketma-ketlikda ifodalash mumkin:

Raqamli infratuzilma va ma'lumotlar → raqamli biznes jarayonlari va AI → avtomatlashtirish → unumdorlikning oshishi va xarajatlarning optimallashtirilishi → raqobatbardoshlik, daromad va eksport imkoniyatlarining kengayishi.

3 Muallif tomonidan tizimlashtirilgan. Jadval kutiladigan natijalarni ifodalaydi.

Kichik biznesning YAIMdagi ulushidagi o'zgarishni faqat raqamlashtirish samaradorligi bilan bog'lash to'liq ilmiy xulosa chiqarish imkonini bermaydi. Mazkur ko'rsatkichga boshqa tarmoqlarning rivojlanish sur'atlari, iqtisodiyotdagi tarkibiy o'zgarishlar hamda yirik korxonalar faoliyati ham ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli raqamli transformatsiya natijalarini korxona darajasidagi mikroiqtisodiy ko'rsatkichlar asosida baholash maqsadga muvofiq.

Bunda bir xodim hisobiga to'g'ri keladigan tushum va qo'shilgan qiymat, operatsion xarajatlar, buyurtmalarni bajarish vaqti, mijozlar soni, eksport tushumi, raqamli savdo ulushi hamda AI yordamida avtomatlashtirilgan operatsiyalar ulushi asosiy baholash mezonlari sifatida qo'llanilishi mumkin.

Kelgusidagi empirik tadqiqotlarda korxonalar kesimida panel ma'lumotlar bazasini shakllantirish va quyidagi ekonometrik modelni baholash taklif etiladi:

$$LP_{it} = \beta_0 + \beta_1 DIG_{it} + \beta_2 AI_{it} + \beta_3 HUMCAP_{it} + \beta_4 INV_{it} + \beta_5 EXPORT_{it} + \varepsilon_{it}$$

Bu yerda:

LP - mehnat unumdorligi;

DIG - raqamlashtirish darajasi;

AI - sun'iy intellektdan foydalanish darajasi;

HUMCAP - inson kapitali;

INV - investitsiyalar;

EXPORT - eksport faolligi;

ε - tasodifiy xatolik;

i - korxona indeksi;

t - vaqt indeksi.

Mazkur model raqamlashtirish va sun'iy intellektdan foydalanish bilan mehnat unumdorligi o'rtasidagi bog'liqlikni boshqa muhim omillar ta'sirini hisobga olgan holda baholash uchun taklif etiladi. Ushbu maqola doirasida korxonalar kesimidagi panel ma'lumotlar bazasi shakllantirilmaganligi sababli model konseptual-ekonometrik taklif sifatida keltirildi. Model koeffitsiyentlarini empirik baholash keyingi tadqiqotlarning istiqbolli yo'nalishi sifatida qaraladi.

O'zbekiston Respublikasida sun'iy intellekt texnologiyalarini 2030-yilgacha rivojlantirish strategiyasida AI mahsulotlari va xizmatlarini kengaytirish, davlat xizmatlarida sun'iy intellektdan foydalanish hamda ilmiy laboratoriyalar faoliyatini rivojlantirish yo'nalishlari belgilangan [1]. Mazkur ustuvor yo'nalishlardan kelib chiqib, kichik biznes subyektlarida sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanishni kengaytirishga qaratilgan quyidagi chora-tadbirlarni amalga oshirish maqsadga muvofiq.

1. "AI for Small Business" platformasini yaratish. Yagona raqamli platformada buxgalteriya hisobi, soliq, marketing, biznes-rejalashtirish, moliyaviy tahlil, eksport bozorlari, kreditga layoqatlilik va talabni prognozlash bo'yicha AI yordamchi xizmatlarini birlashtirish kichik korxonalarning maslahat, tahlil va boshqaruv imkoniyatlarini kengaytirishga xizmat qiladi.

2. AI asosidagi buxgalteriya xizmatlarini rivojlantirish. Hujjatlarni avtomatik tanib olish, xo'jalik operatsiyalarini tegishli schyotlar bo'yicha tasniflash, hisobdagi nomuvofiqliklarni aniqlash hamda moliyaviy hisobotlarni shakllantirish tizimlarini joriy etish hisob-kitob jarayonlarini tezlashtirish va ularga sarflanadigan vaqtni optimallashtirish imkonini beradi.

3. Kichik biznes uchun raqamli eksport markazlarini tashkil etish. Mazkur markazlarda xorijiy bozorlar va potensial xaridorlarni tahlil qilish, mahsulot narxlarini hamda logistika variantlarini qiyoslash, eksport hujjatlarini tayyorlash va bozor axborotlarini taqdim etish bo'yicha xizmatlarni yo'lga qo'yish maqsadga muvofiq.

4. Raqamli kompetensiyalarni rivojlantirish. Texnologiyalardan foydalanish samaradorligi ko'p jihatdan xodimlarning bilim va ko'nikmalariga bog'liq. Shu bois kichik biznes rahbarlari va mutaxassislari uchun raqamli biznes boshqaruvi, AI asosidagi moliyaviy tahlil, raqamli marketing hamda eksport bozorlarini o'rganishga qaratilgan qisqa muddatli amaliy o'quv kurslarini tashkil etish muhim ahamiyat kasb etadi.

Hududiy jihatdan Namangan viloyati kichik biznes subyektlarining raqamli transformatsiyasini rivojlantirish uchun salmoqli imkoniyatlarga ega. 2025-yilda viloyatda yalpi hududiy mahsulot 8,2 foizga, sanoat ishlab chiqarishi 9,1 foizga, qurilish ishlari 10,1 foizga, chakana savdo 11,0 foizga, bozor xizmatlari 15,4 foizga va eksport hajmi 15,5 foizga o'sgan.

Viloyatda 2026-yil 1-yanvar holatiga 27 097 ta korxona va tashkilot, 2025-yil 1-oktabr holatiga esa 21 650 ta kichik korxona va mikrofirmalar faoliyat yuritgan. Aloqa va axborotlashtirish xizmatlari hajmi 2025-yilda qariyb 1,6 trln so'mni tashkil etgan [9]. Mazkur ko'rsatkichlar hududning iqtisodiy faolligi hamda raqamli va texnologik imkoniyatlarini tavsiflaydi.

To'qimachilik, tikuv-trikotaj, savdo, xizmat ko'rsatish, qishloq xo'jaligi hamda eksportga yo'naltirilgan kichik korxonalarda AI yechimlarini tajriba-sinov asosida joriy etish istiqbolli yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Ularning amaliy samaradorligini korxona darajasidagi xarajatlar, mehnat unumdorligi, savdo hajmi, eksport

tushumi va boshqa natijaviy ko'rsatkichlarning joriy etishdan oldingi hamda keyingi holatini qiyoslash asosida baholash maqsadga muvofiq.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Birinchidan, 2020–2025-yillarda raqamli xizmatlar va elektron tijoratning kengayishi kichik biznes subyektlari uchun yangi savdo, marketing va boshqaruv imkoniyatlarini yaratgan. Shu bilan birga, nominal ko'rsatkichlarning o'sishini korxona unumdorligining bevosita mezon sifatida emas, balki samaradorlikni tavsiflovchi boshqa ko'rsatkichlar bilan birgalikda baholash maqsadga muvofiq.

Ikkinchidan, kichik biznesning YAIM va bandlikdagi yuqori ulushi ushbu sektorning raqamli transformatsiyasini iqtisodiy rivojlanishning muhim yo'nalishlaridan biriga aylantiradi. Shu sababli kichik biznes samaradorligini ulush ko'rsatkichlari bilan bir qatorda, bir xodim hisobiga to'g'ri keladigan tushum, xarajatlar dinamikasi, qo'shilgan qiymat hamda eksport natijalari asosida kompleks baholash maqsadga muvofiq.

Uchinchidan, elektron tijorat, raqamli to'lov tizimlari va avtomatlashtirilgan boshqaruv vositalaridan foydalanish biznes jarayonlari samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Yangi bozor imkoniyatlarini o'zlashtirish, innovatsion faoliyatni rivojlantirish va inson kapitali salohiyatini mustahkamlash esa kichik biznesning uzoq muddatli rivojlanish imkoniyatlarini yanada kengaytiradi.

To'rtinchidan, sun'iy intellekt (AI) texnologiyalaridan foydalanish buxgalteriya hisobi, marketing, mijozlar bilan munosabatlarni boshqarish va prognozlash jarayonlarini takomillashtirish imkonini beradi. Mazkur imkoniyatlardan samarali foydalanishda sifatli ma'lumotlar bazasi, rivojlangan raqamli infratuzilma hamda xodimlarning tegishli bilim va ko'nikmalarini muntazam rivojlantirib borish muhim ahamiyat kasb etadi.

Beshinchidan, kichik biznesni qo'llab-quvvatlash mexanizmlarida raqamli boshqaruv, sun'iy intellekt, elektron tijorat va kadrlar kompetensiyalarini rivojlantirish yo'nalishlarini o'zaro uyg'unlashtirish maqsadga muvofiq. Taklif etilgan raqamli platforma, AI asosidagi buxgalteriya xizmatlari, raqamli eksport markazlari va qisqa muddatli amaliy o'quv kurslari ushbu yo'nalishlarni kichik biznes subyektlarining amaliy ehtiyojlari bilan bog'lashga hamda raqamli transformatsiya samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yil 14-oktabrdagi "Sun'iy intellekt texnologiyalarini 2030-yilga qadar rivojlantirish strategiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi PQ-358-son qarori [Elektron resurs]. – LexUZ. – URL: <https://lex.uz/docs/-7158604>.
2. Al Oraini B., Mohammad S.I., Vasudevan A., Salinas L., Otamurodov S., Berdiyarov B., Ulugbek K. Investigating the Impact of Circular Economy Strategies on Financial Performance with the Mediating Role of Human-Centric Sustainable Supply Chain Management // *International Journal of Industrial Engineering and Management*. – 2026.
3. Bianchini M., Lasheras Sancho M. SME digitalisation for competitiveness: The 2025 OECD D4SME Survey // *OECD SME and Entrepreneurship Papers*. – 2025. – № 68. – DOI: <https://doi.org/10.1787/197e3077-en>.
4. Boymirzayev Z.M. Kichik va o'rta biznes korxonalarini eksport tovarlar ishlab chiqarish strategiyalarining mohiyati va o'ziga xos xususiyatlari // *Ta'lim tizimida ijtimoiy-gumanitar fanlar*. – 2021. – № 4. – B. 23–28.
5. Boymirzayev Z.M. Kichik biznes korxonalari eksport mahsulotlari ishlab chiqarish konsepsiyasi // *Muhandislik va iqtisodiyot*. – 2024. – № 5. – B. 262. – [Elektron resurs]. – URL: <https://muhandislik-iqtisodiyot.uz>.
6. Boymirzayev Z.M. Kichik biznes va tadbirkorlik subyektlari tomonidan ishlab chiqarilgan mahsulotlarni xorijga eksport qilish imkoniyatlari va mexanizmlari // *Aktuar moliya va buxgalteriya hisobi*. – 2024. – J. 4. – № 5. – B. 47–53. – DOI: https://doi.org/10.55439/AFA/vol4_iss05/332.
7. Boymirzayev Z.M. Tadbirkorlik subyektlari eksport faoliyatining o'ziga xos xususiyatlari // *Ta'lim tizimida ijtimoiy-gumanitar fanlar*. – 2025. – № 5. – ISSN 2181-7286.
8. Mashrabjonovna X.D. O'qituvchi innovatsion salohiyatini rivojlantirish zamonaviy o'qituvchini shakllantirishning asosiy omilli sifatida // *O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti konferensiyalari*. – 2025. – B. 63–66.
9. O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi. Kichik biznes, raqamli iqtisodiyot va elektron tijorat: rasmiy statistika [Elektron resurs]. – URL: <https://stat.uz>; <https://siat.stat.uz/data/1208/>; <https://siat.stat.uz/data/2833/>.
10. O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi. Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning YAIMdagi ulushi [Elektron resurs]. – SIAT. – URL: <https://siat.stat.uz/data/1840/>.
11. Qodirjonov D., Xolmirzayev U.B. Auditorlik tekshiruvi jarayonida auditorlik dalillarini to'plash va baholash uslubiyoitini takomillashtirish // *Green Economy and Development*. – 2026. – J. 4.
12. Xakimova D. Innovatsiya va innovatsion salohiyatning pedagogik ahamiyati // *O'zbekiston davlat jahon*

tillari universiteti konferensiyalari. – 2025. – B. 204–208.

13. Xakimova D.M. O'qituvchi faoliyatida innovatsion salohiyatning o'rni va ahamiyati // *Namangan davlat universiteti*–2021. – 2020. – № 1. – B. 523.
14. Xakimova G.Z., Xolmirzayev U.B. Kichik biznes subyektlarining innovatsion faoliyatini rag'batlantirish yo'llari // *Green Economy and Development*. – 2026. – J. 4. – 1-maxsus son. – DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.18641508>.
15. Xolmirzayev U.B. Rivojlanishda raqobat emas, balki hamkorlikning ustuvorligi: nazariy va amaliy tahlil // *Green Economy and Development*. – 2026. – J. 4. – № 3.
16. Xolmirzayev U.B., Ubaydullayev T. Xususiy va korporativ tuzilmalarda auditorlik tekshiruvi hamda auditorlik xulosasini shakllantirish amaliyoti // *Green Economy and Development*. – 2026. – J. 4. – № 2.
17. Xolmirzayev U.B., Xasanboyeva M. Budget tashkilotlarida buxgalteriya hisobi va hisobotini xalqaro standartlar asosida takomillashtirishdagi muammolar va kamchiliklar // *Green Economy and Development*. – 2026. – J. 4. – № 2.
18. Xolmirzayev U.B., Yahyayeva R.N. Moliyaviy hisobotlarning qaror qabul qilish jarayonidagi iqtisodiy roli // *Green Economy and Development*. – 2026. – J. 4. – № 2.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz HAKIMOV

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Hasan MAQSUDOV

2026. № 10/2

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>